

Тетяна ДОРОШЕНКО,

orcid.org/0000-0002-9968-9201

старший викладач кафедри менеджменту, економіки та туризму

Льотної академії

Національного авіаційного університету

(Кропивницький, Україна) tat-doroshenko@ukr.net

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

У статті запропоновано структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх менеджерів до професійної самореалізації, що дає змогу ефективно спланувати, організувати та реалізувати процес фахової підготовки. Поняття «готовність», «професійна самореалізація» та шляхи формування готовності до самореалізації були предметом вивчення низки педагогів та психологів, однак подібних досліджень у сфері підготовки авіаційних менеджерів ще не було.

Під час розробки структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації узагальнено результати теоретичних і емпіричних досліджень, визначено підходи до проблеми в сучасній науці, виокремлено її компоненти та умови. Розкрито мету, завдання, зміст, принципи, компоненти, критерії та показники, результат сформованості готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації, які зображені у ядрі зазначеної моделі. До структурно-функціональної моделі входять такі блоки: цільовий; теоретико-методологічний; організаційно-технологічний; оцінювально-результативний.

Цільове замовлення суспільства на компетентного фахівця – менеджера авіаційної галузі – зумовлює мету структурно-функціональної моделі, яка полягає у забезпеченні формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації. Досягнення поставленої мети здійснюється за допомогою поставлених завдань: розвитку внутрішньої мотивації до самовдосконалення; розвитку теоретичних знань, умінь, навичок для забезпечення здатності їх застосовувати для розв'язання складних задач у професійній діяльності; розвитку здатності самооцінювання та самоаналізу, що знаходяться у цільовому блоці підготовки майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації.

Для реалізації моделі обрано методологічні підходи (системний, особистісний, діяльнісний, компетентнісний, інформаційний, синергетичний, виокремлено компоненти (мотиваційний, когнітивний, праксеологічний, рефлексивний) готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації, підібрано загальнодидактичні та специфічні принципи, що зазначено у теоретико-методологічному блоці. Виокремлюються три етапи становлення професійної самореалізації авіаційних менеджерів: соціалізація індивіда; професійна адаптація (початкова, просунута, повна адаптованість) та безпосередня самореалізація в подальшій трудовій діяльності. Запропоновано сучасні підходи та методики підготовки майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації. У процесі підготовки авіаційних менеджерів необхідно використовувати різні види мотивації до використання інноваційних та інтерактивних методів навчання.

У третьому блоці – організаційно-технологічному – визначені форми, методи та засоби навчання. Останній блок підготовки майбутніх менеджерів авіаційної галузі визначає критерії (мотиваційно-орієнтаційний, інформаційно-змістовий, операційно-діяльнісний, оцінно-рефлексивний), показники та рівні (високий, середній, низький) формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації. Результатом реалізації запропонованої моделі є сформована готовність майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації.

Ключові слова: структурно-функціональна модель, менеджери авіаційної галузі, професійна самореалізація, педагогічні умови готовності до професійної самореалізації, мотивація до професійної самореалізації, міждисциплінарна інтеграція.

Tetiana DOROSHENKO,

orcid.org/0000-0002-9968-9201

Senior Lecturer of Management, Economics and Tourism Department

Flight Academy

of National Aviation University

(Kropyvnytskyi, Ukraine) tat-doroshenko@ukr.net

STRUCTURAL AND FUNCTIONAL MODEL OF FORMATION OF FUTURE AVIATION MANAGERS' READINESS FOR PROFESSIONAL SELF-REALIZATION

The article reveals the structural and functional model of formation of future aviation managers' readiness to professional self-realization, which helps to plan, organize and implement the process of training efficiently. Understanding of "readiness",

“professional self-realization” and the ways of developing readiness to self-realization have been a subject of research for educators and psychologists, but there haven't been any research in the field of aviation managers' training.

For developing the structural and functional model of forming future aviation managers' readiness for professional self-realization, the results of theoretical and empirical research have been generalized, approaches to the problem in modern science have been defined, its components and conditions have been distinguished. The aim, tasks, content, principles, components, criteria and indicators, the result of the formation of future aviation managers' readiness for professional self-realization, which are shown in the core of the model, have been revealed. The structural and functional model includes the following blocks: objective; theoretical and methodological; organizational and technological; evaluative and resultant.

The order of the society for a competent specialist – an aviation manager – determines the purpose of the structural and functional model, which is to ensure the formation of future aviation managers' readiness for professional self-realization. Achieving this goal has been accomplished through the following tasks: development of intrinsic motivation for self-improvement; development of theoretical knowledge and skills to ensure their application to solve complex problems in the professional activity; development of the ability of self-assessment and self-analysis, which are in the objective block of future aviation managers' training for professional self-realization.

Methodological approaches (systemic, personal, activity, competence, information, synergetic), and the components (motivational, cognitive, praxeological, reflexive) of the future aviation managers' readiness for professional self-realization have been selected for implementation of the model, general and theoretical principles have been chosen for methodological block. There are three stages of formation of professional self-realization of aviation managers: socialization of the individual; professional adaptation (initial, advanced, full adaptation) and immediate self-realization in the future place of work. Modern approaches and methods of preparing future managers of the aviation industry to professional fulfillment have been offered. In preparation of aviation managers different kinds of innovative and interactive teaching methods should be used to enhance motivation.

The third block – organizational and technological – defines the forms, methods and means of training. The last block of the given model defines the criteria (motivational-orientation, information-content, operational-activity, evaluation-reflexive), indicators and levels (high, medium, low) of the future aviation managers' readiness for professional self-realization. The result of the implementation of the proposed model is the formed future aviation managers' readiness for professional self-realization.

Key words: structural and functional model, aviation managers, professional self-realization, pedagogical conditions of readiness for professional self-realization, motivation for professional self-realization, interdisciplinary integration.

Постановка проблеми. Сучасні світові процеси технологізації, глобалізації суспільства, трансформаційні процеси економічного простору України, зростання конкурентоспроможності між авіаційними фахівцями актуалізують питання фахової підготовки у льотних закладах вищої освіти (ЗВО). Необхідно звернути увагу на менеджерів авіаційної галузі, які забезпечують функціонування та управління цієї сфери. Авіаційна галузь тісно взаємодіє з іншими галузями та забезпечує інтереси держави, національної безпеки та потреби суспільства та економіки у повітряних перевезеннях й авіаційних роботах (Повітряний Кодекс України, 2011).

Підготовка менеджерів авіаційної галузі є системним педагогічним процесом, що забезпечує організацію та функціонування всіх взаємопов'язаних складових елементів, що спрямовано на підготовку конкурентоздатного фахівця, який може самореалізуватися в професійній діяльності. Це передбачає не лише отримання знань, умінь, навичок, набуття певної кваліфікації та компетентності, а також і його прагнення до професійної самореалізації. Саме на цьому рівні аналізуються особистісні властивості та умови, які сприяють професійній самореалізації, вивчається мотиваційна основа, результат впливу само-

реалізації на особистість, її діяльність, світогляд, самосвідомість. Вимоги до професійної самореалізації підвищуються, що пов'язано із реформами в суспільстві, освіті та новими світовими вимогами. Професійна самореалізація пов'язана з глибинними смисловими й ціннісними якостями особистості майбутнього фахівця, які він отримує під час навчання.

У навчальних закладах необхідно організувати процес підготовки таким чином, щоб сформувати готовність фахівця – майбутнього менеджера авіаційної галузі до професійної самореалізації. Для якісної підготовки менеджерів авіаційної галузі необхідно здійснити структурно-функціональне моделювання, що забезпечить візуалізацію педагогічних заходів.

Аналіз досліджень. Питання самореалізації вивчали в педагогічній науці такі вчені, як В. Андреев, Н. Борисова, Л. Герасименко, В. Ковальчук, В. Сластьонін. Формування готовності майбутніх менеджерів досліджувала М. Чернишова, готовність майбутніх менеджерів-економістів до професійної самореалізації – Л. Служинська. Критерії, показники, рівні сформованості умінь та навичок у різних видах компетентностей розглядали такі науковці, як Ю. Бабаян, Н. Баловсяк, В. Барановська, С. Вітер, Н. Гарашкіна, І. Демура,

Д. Демченко, О. Дерев'янка, В. Жигір, Г. Зайчук, І. Зимня, Т. Коваль, О. Кравчук, Е. Луговська, Т. Лупиніс, О. Овчарук, Л. Сушенцева, В. Тернопільська, В. Чернявський.

Здійснювали дослідження з аналізу формування готовності менеджерів до професійної діяльності В. Андрєєв, Н. Бочкина, І. Гришина, Н. Скорбіліна. Проблеми удосконалення професійної підготовки майбутніх менеджерів досліджуються у працях Є. Воробйової, Б. Головешко, С. Калашникової, Л. Карамушки, М. Москальова, Т. Пастухової, В. Шаполової. Підготовку майбутнього менеджера організацій до застосування інформаційних технологій розглядала О. Пшенична. Дослідження готовності авіаційних спеціалістів до професійної діяльності здійснюють Л. Герасименко (Герасименко, 2017), О. Москаленко (Москаленко, 2015), Т. Плачинда (Плачинда, 2013) та інші, але формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації ще не було предметом дослідження.

Мета статті – обґрунтувати структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації, в якій виокремити форми, методи та засоби організації формування готовності, зазначити критерії, показники сформованості готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації.

Виклад основного матеріалу. В. Сластьонін зазначає, що використання моделі у педагогіці та психології інноваційної освіти як аналога, визначеного фрагмента соціальної реальності (мовленнєва поведінка, мовна діяльність), продукту культури (норми мовної поведінки в різних ситуаціях спілкування) є одним з найважливіших шляхів пізнання, що дозволяє перенести властивості аналізованої моделі на власні оригінальні варіанти продуктивної діяльності (Сластенин, 2009: 12).

Модель – це система досліджень, яка використовується для прогнозування подій за певних умов, за основу використовуючи реальні дії, показники та значення досліджуваного явища. Застосування моделі сприяє відстеженню й урахуванню особливостей предмета, за допомогою зазначених спільних та відмінних ознак.

Моделювання використовується в багатьох науках, але для нашого дослідження розглядаємо його в аспекті педагогічної науки. Воно використовується для вирішення наступних завдань: поліпшення планування навчального процесу; оптимізації структури навчального матеріалу; управління пізнавальною діяльністю; управління

навчально-виховним процесом; діагностики, прогнозування, проектування навчання.

Аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що готовність майбутніх менеджерів до професійної самореалізації в наукових дослідженнях трактується по-різному. Професійна діяльність визначає професійні знання, вміння та навички, які дають змогу здійснити свої обов'язки в конкретній сфері діяльності та сприяти саморозвитку, самовдосконаленню фахівця. Ми розглядаємо готовність до професійної самореалізації авіаційних менеджерів як здатність особистості ефективно використовувати отримані професійні знання, навички та вміння завдяки інтеграції управлінської та авіаційної сфер, виявляти власні здібності та особистісні професійні якості у діяльності авіаційного менеджменту, з постійною потребою у самоосвіті, саморозвитку та самовдосконаленні.

У процесі конструювання структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації необхідно, узагальнивши результати теоретичних і емпіричних досліджень, визначити підходи до вивчення проблеми в сучасній науці, виділити її компоненти та умови.

Для розуміння сутності концепту формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації потрібно проаналізувати мету, завдання, зміст, принципи, компоненти, критерії, показники, результат сформованості готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації, що об'єднані в організовану структуру – модель. Структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації представлена на рис. 1, вона відображає внутрішню організацію та функціонування, ознаки та характеристики зазначеного процесу.

Модель складається з наступних блоків:

- цільового;
- теоретико-методологічного;
- організаційно-технологічного;
- оцінювально-результативного.

У першому цільовому блоці підготовки майбутніх менеджерів авіаційної галузі ми розглядаємо реалізацію визначеної мети – формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації у процесі вивчення фахових дисциплін. Для досягнення мети необхідно виконати завдання, а саме здійснити: розвиток внутрішньої мотивації до самовдосконалення; розвиток теоретичних знань,

умінь, навичок для забезпечення здатності їх застосовувати для розв'язання складних задач у професійній діяльності; розвиток здатності самооцінювання та самоаналізу.

У теоретико-методологічному блоці розглядаються як загальнодидактичні (науковості; систе-

матичності й послідовності; свідомості навчання; активності й самостійності; наочності; ґрунтовності; зв'язку навчання з практичною діяльністю; єдності освітніх, розвивальних і виховних функцій навчання), так і специфічні принципи (органічної єдності теоретичної і практичної підготовки

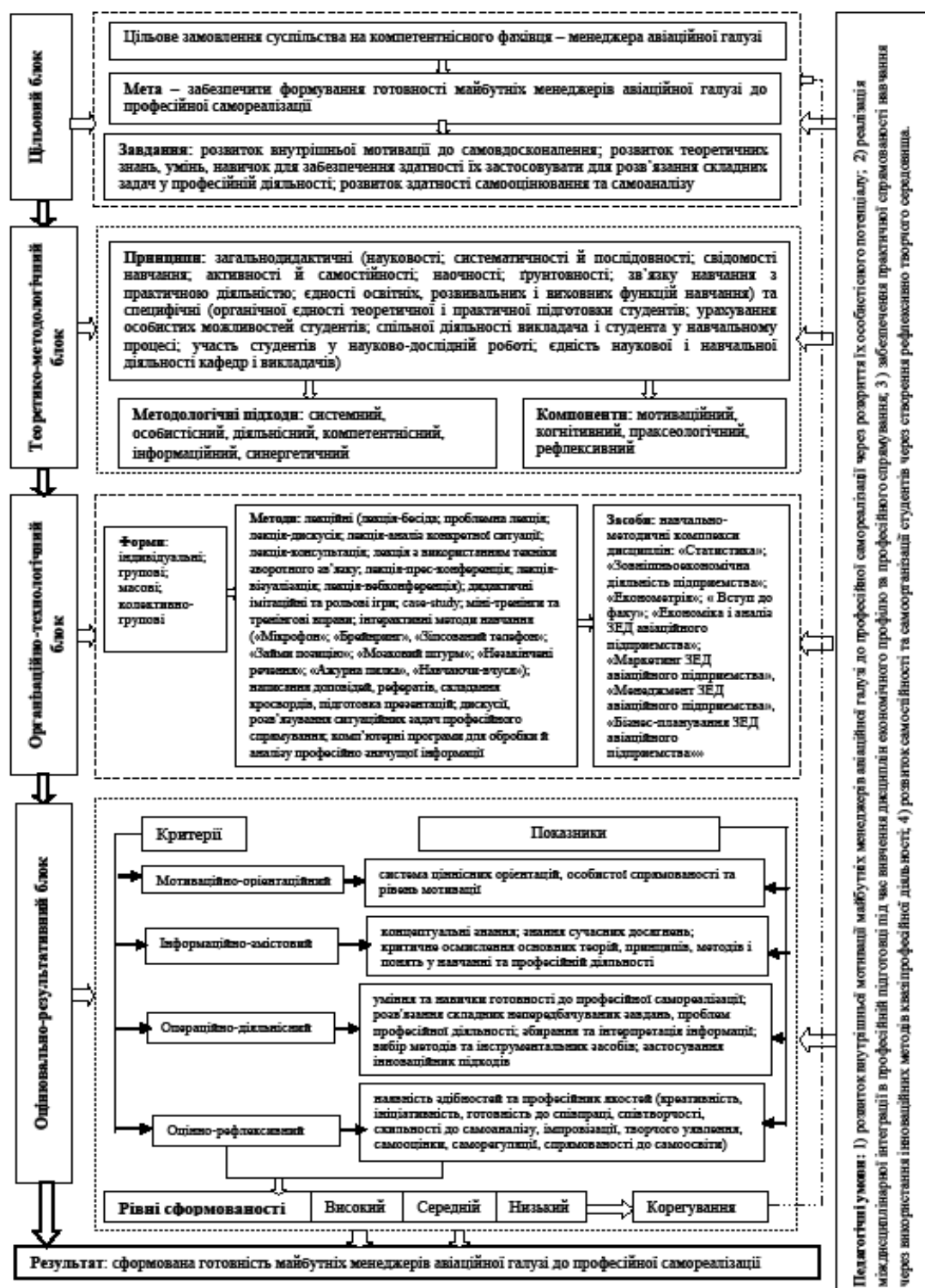

Рис. 1. Структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації

студентів; урахування особистих можливостей студентів; спільної діяльності викладача і студента у навчальному процесі; залучення студентів до науково-дослідної роботи; наукової і навчальної єдності діяльності кафедр і викладачів), методологічні підходи (системний, особистісний, діяльнісний, компетентнісний, інформаційний, синергетичний) та компоненти (мотиваційний, когнітивний, праксеологічний, рефлексивний) формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації.

Становлення професійної самореалізації авіаційних менеджерів відбувається на трьох етапах: соціалізація індивіда; професійна адаптація (яка складається з початкової (орієнтувальної), просутої (моделювальної), повної адаптованості (творчого самовираження)) та безпосередньої самореалізації авіаційного менеджера в подальшій трудовій діяльності. Процес реалізації структурно-функціональної моделі охоплює перший етап – соціалізацію індивіда, а другий – професійну адаптацію та третій – безпосередню самореалізацію; етапи реалізуються після закінчення ЗВО безпосередньо при виконанні своїх трудових обов'язків на робочому місці.

Сучасні підходи та методики підготовки майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації вимагають підвищення та постійного вдосконалення в навчальному процесі методів навчання: використання різних видів лекцій (лекція-бесіда; проблемна лекція; лекція-дискусія; лекція-аналіз конкретної ситуації; лекція-консультація; лекція з використанням техніки зворотного зв'язку; лекція-прес-конференція; лекція-візуалізація; лекція-вебконференція), різноманітних видів ігор, тренінгів, дискусій та оцінювання особистих вмінь студентів під час вирішення різноманітних проблемних ситуацій. Під час процесу навчання викладачі повинні мотивувати студентів до активного сприймання різноманітних інноваційних та інтерактивних методів навчання, які формують в них власні професійні знання, вміння та навички, та розвитку особистості.

Матеріал, який подається на лекціях, практичних та семінарських заняттях, повинен розкривати актуальність економічного та авіаційного середовища, а також сучасність потреб суспільства, в якому будуть працювати майбутні менеджери авіаційної галузі.

На сучасному етапі світового розвитку інформація має тенденцію швидкої зміни, це необхідно враховувати під час підготовки менеджерів авіаційної галузі та формування їх професійної самореалізації. Інформація, засоби надання та методи

навчання повинні мати в основі сучасні тренди та постійно оновлювати авіаційну, економіко-соціальну, науково-технічну інформацію. Семінарські та практичні заняття необхідні для взаємодії між викладачем і студентами та між студентами в групі. Саме під час навчального процесу відбувається вирішення різноманітних завдань та ситуацій, які наближені до проблем сьогодення, з якими студенти раніше не зустрічалися, і при цьому вони повинні проявити свої власні знання та вміння.

Організаційно-технологічний блок передбачає застосування форм, методів та засобів організації навчального процесу у формі різних заходів, створенні ситуацій, наближених до майбутньої професійної діяльності. Головними учасниками процесу навчання є викладач і студенти. Відносини між ними засновані на співпраці і рівноправному партнерстві. Принципово важливим є відбір і організація матеріалу на основі ситуацій і проблем майбутньої професійної діяльності. Викладений матеріал з певної дисципліни чи теми має зацікавити студентів через форми, методи та засоби навчання для розвитку та вдосконалення вмінь.

З урахуванням розвитку сучасної освіти підготовка менеджерів авіаційної галузі в закладах вищої освіти орієнтується на мотивацію, реалізацію та вдосконалення традиційних та інтерактивних методів навчання під час вивчення фахових дисциплін та проходження практики, до яких належать: «Мікрофон»; «Брейнринг», «Зіпсований телефон»; «Займи позицію»; «Мозковий штурм»; «Незакінчені речення»; «Ажурна пилка», «Навчаючи-вчуся»); дидактичні імітаційні та рольові ігри; case-study; міні-тренінги та тренінгові вправи; написання доповідей, рефератів, складання кросвордів, підготовка презентацій; дискусії, розв'язування ситуаційних задач професійного спрямування; комп'ютерні програми для обробки й аналізу професійно значущої інформації. Тому підготовка майбутнього менеджера авіаційної галузі повинна бути спрямована не тільки на отримання знань, навичок, але й на їх найкращу професійну самореалізацію, яка формуватимуться здебільшого за різних методів навчання.

Завершуючим етапом підготовки майбутніх менеджерів авіаційної галузі є оцінно-результативний блок. Основне завдання цього блоку полягає в оцінці та самооцінці рівня готовності до професійної самореалізації за допомогою критеріїв, компонентів та показників готовності.

Мотиваційний компонент вимірюється за допомогою мотиваційно-орієнтаційного критерію та показників системи ціннісних орієнтацій, особистої спрямованості і рівня мотивації. Когнітивний

компонент – через інформаційно-змістовий критерій з визначеними показниками: концептуальні знання; знання сучасних досягнень; критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності. Практикологічний компонент вимірюється через інформаційно-змістовий критерій за допомогою показників: концептуальних знань; знань сучасних досягнень; критичного осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності. Рефлексивний компонент – через операційно-діяльнісний критерій, а саме уміння та навички готовності до професійної самореалізації; розв’язання складних непередбачуваних завдань, проблем професійної діяльності, збирання та інтерпретацію інформації, вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів.

Спроектвана нами модель характеризується:

– цілісністю, оскільки всі зазначені блоки взаємопов’язані між собою та несуть певне смислове навантаження і працюють на кінцевий результат;

– відкритістю, оскільки модель вбудована в контекст системи професійної підготовки майбутніх менеджерів авіаційної галузі як додаткова, але самостійна ланка;

– прагматичністю, оскільки модель виступає засобом організації практичних дій викладача, спрямованих на формування професійних вмінь майбутніх менеджерів авіаційної галузі.

Висновки. У статті розглянута структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації на основі результатів теоретичних і емпіричних досліджень, виділені її компоненти та умови. Для розуміння сутності формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації проаналізовано мету, завдання, зміст, принципи, компоненти, критерії, показники, результат сформованості готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації, що об’єднані в організовану структуру – модель.

Структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації складається з чотирьох блоків: цільового; теоретико-методологічного; організаційно-технологічного; оцінювально-результативного.

Сучасні підходи та методики підготовки майбутніх менеджерів авіаційної галузі до професійної самореалізації вимагають постійного вдосконалення в навчальному процесі нових методів навчання. Матеріали, інформація, засоби надання та методи навчання повинні враховувати сучасні тренди та постійно оновлювати авіаційну, економіко-соціальну, науково-технічну інформацію, що використовуються на заняттях.

Необхідно пам’ятати, що підготовка менеджерів авіаційної галузі в закладах вищої освіти орієнтується на мотивацію, реалізацію та вдосконалення традиційних та інтерактивних методів навчання під час вивчення фахових дисциплін та проходження практики. Рівень готовності до професійної самореалізації визначається за допомогою критеріїв, компонентів та показників готовності в результаті оцінки та самооцінки.

Професійна самореалізація – невіддільний елемент від самореалізації особистісної. Тому важливою є така професійна діяльність, у процесі якої особистість розвивається. У зв’язку з тим, що менеджерам доводиться часто приймати рішення в обмежений час та оперуючи обмеженою інформацією, характеристиками їхньої професійної самореалізації виступають самостійність, свобода вибору, дій, рішень та творчість. Етапами професійної самореалізації особистості є: соціалізація індивіда; професійна адаптація та безпосередня самореалізація авіаційного менеджера в подальшій трудовій діяльності. Рівень самореалізації менеджера виступає одним із критеріїв його професійної готовності та показником особистісної і професійної зрілості, що передбачає створення особливих умов фахової підготовки менеджерів авіаційної галузі. Готовність до професійної самореалізації проявляється на фоні високого рівня розвитку особистості професіонала.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герасименко Л. С. Мотивація до самоосвіти майбутніх авіаційних фахівців у процесі професійної підготовки. *Науковий вісник львівської академії. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 1. С. 48–53.
2. Москаленко О. І. Компоненти готовності авіаційних фахівців до виконання професійної діяльності. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2015. Вип. 1. С. 116–119.
3. Плачинда Т. С. Нормативні вимоги професійної підготовки авіаційних спеціалістів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: збірник наукових праць*. Запоріжжя, 2013. Вип. 32 (85). С. 373–380.
4. Повітряний Кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 3393-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339317> (дата звернення: 15.01.2020).
5. Слостенін В. А. Педагогіка и психология инновационного образования. Москва : Прометей, 2009. 164 с.

REFERENCES

1. Herasymenko L. S. (2017). Motyvatsiia do samoosvity maibutnikh aviatsiinykh fakhivtsiv u protsesi profesiinoi pidhotovky. [Motyvatsiia do samoosvity maibutnikh aviatsiinykh fakhivtsiv u protsesi profesiinoi pidhotovky]. *Naukovyi visnyk lotnoi akademii. Seriia: Pedahohichni nauky*. Nr. 1, pp. 48–53 [in Ukrainian].
2. Moskalenko O.I. (2015). Komponenty hotovnosti aviatsiinykh fakhivtsiv do vykonання profesiinoi diialnosti. [Komponenty hotovnosti aviatsiinykh fakhivtsiv do vykonання profesiinoi diialnosti]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Vyp. 1., pp 116-119 [in Ukrainian].
3. Plachynda T. S. (2013). Normatyvni vymohy profesiinoi pidhotovky aviatsiinykh spetsialistiv. [Normatyvni vymohy profesiinoi pidhotovky aviatsiinykh spetsialistiv]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh: zbirnyk naukovykh prats*. Vyp. 32 (85), pp 373-380. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
4. Povitrianyi Kodeks Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). [Air Code of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (BBR).] (2011). 3393-VI.. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339317> (data zvernennia: 15.01.2020) [in Ukrainian]
5. Slastenyn V. A. (2009)/ Pedahohyka y psykholohyia ynnovatsyonnoho obrazovanyia. [Pedagogy and psychology of innovative education]. Moskva. Russia. Prometei. [in Russian].